

Veiligheidsbeleid

Groene Hart Rekenkamer

Gemeente Bodegraven-Reeuwijk

Colofon

Onderzoekers

Marnix Eysink Smeets
Sander Flight
Jossian Zoutendijk

Opdrachtgever

Groene Hart Rekenkamer

© 2019

Inhoud

Colofon	2
Inhoud	3
Deel 1 Conclusies en aanbevelingen	4
I. Doel en aanleiding van het onderzoek	5
II. Opzet en uitvoering van het onderzoek	5
III. Wederhoor	6
IV. Conclusies per norm	6
IV. Het geheel overziend	8
V. Aanbevelingen	8
Deel 2 Het onderzoek	9
1 Inleiding, vraagstelling en verantwoording	10
1.1 Inleiding	10
1.2 Vraagstelling	10
1.3 Onderzoeksmethode	10
1.4 Normenkader	11
1.5 Onderzoekperiode	12
2 Lokaal veiligheidsbeleid in Bodegraven-Reeuwijk	13
2.1 Wat is lokaal veiligheidsbeleid?	13
2.2 De stand van zaken in Bodegraven-Reeuwijk	13
3 Bevindingen op de normen	15
3.1 Zicht op de veiligheidssituatie	15
3.2 Beleid en beleidslogica	17
3.3 Monitoring	20
3.4 Samenwerking en regie	21
3.5 Communicatie	23
3.6 Doelmatigheid	24
3.7 Rollen Raad en College	25
3.8 Rechtmatige taakinvulling en samenwerking	27
4 Verdieping	28
4.1 De reorganisatie van de politie	28
4.2 De Drie D's	28
4.3 De aanpak van woninginbraken	29
Bijlagen	31
A. Normenkader	32
B. Onderzoeksverantwoording	33
C. Reactie gemeentebestuur op verzoek controle op feitelijke onjuistheden	36

Deel 1

Conclusies en aanbevelingen

Conclusies en aanbevelingen

I. Doel en aanleiding van het onderzoek

De Groene Hart Rekenkamer vervult de rekenkamer-functie voor vier gemeenten in het Groene Hart: Gouda, Bodegraven-Reeuwijk, Waddinxveen en Zuidplas. De Rekenkamer beschikt over een programmaraad, bestaande uit raadsleden uit de betreffende gemeenten. Bij deze programmaraad stond een onderzoek naar het lokale veiligheidsbeleid hoog op het wensenlijstje.

Daarom besloot de Groene Hart Rekenkamer in 2018 onderzoek te starten *naar de effectiviteit, efficiëntie en rechtmatigheid van het integraal veiligheidsbeleid in de vier aangesloten gemeenten*. Dit onderzoek zou zodanig moeten zijn dat de Rekenkamer, waar nodig en relevant, ook in staat zou zijn suggesties te doen voor *mogelijke verbeteringen*.

Een belangrijke achtergrond voor het onderzoek zijn de veranderingen die zich zowel in de veiligheid zelf als in de bestuurlijke organisatie van het veiligheidsbeleid hebben voorgedaan:

1. De veiligheid zelf lijkt nieuwe gedaanten te krijgen door de opkomst van nieuwe veiligheidsvraagstukken als 'ondermijning' of cybercriminaliteit. Weet het veiligheidsbeleid in de diverse gemeenten gelijke tred met de veranderingen te houden?
2. De bestuurlijke organisatie in het veiligheidsveld kreeg daarnaast te maken met:
 - a. 'de drie decentralisaties' (als gevolg van de Wet maatschappelijke ondersteuning, de Participatiewet en de Jeugdwet)
 - b. de vorming van de Nationale PolitieIn hoeverre hebben deze reorganisaties invloed gehad op het vermogen van het lokaal bestuur om het veiligheidsbeleid vorm te geven, uit te voeren en/of aan adequate democratische controle te onderwerpen?

Omdat elk van de vier gemeenten zich de afgelopen jaren geconfronteerd zag met een relatief groot aantal woninginbraken zou in het onderzoek extra aandacht aan de aanpak van deze problematiek worden gegeven.

In elke van de vier Groene Hart-gemeenten is afzonderlijk onderzoek gedaan, resulterend in een onderzoeksrapport per gemeente. Dit is het rapport over Bodegraven-Reeuwijk.

II. Opzet en uitvoering van het onderzoek

In elk van de vier Groene Hart-gemeenten is afzonderlijk onderzoek gedaan. Gestart werd met het ontwikkelen van een normenkader voor effectief, efficiënt en rechtmatig veiligheidsbeleid. Vervolgens werd aan de hand van gesprekken met lokale en bovenlokale betrokkenen bij het veiligheidsbeleid en een analyse van beschikbare documentatie in kaart gebracht in welke mate het veiligheidsbeleid ook aan deze normen voldoet. Aanvullende informatie werd ingewonnen op de betekenis van de verschillende bestuurlijke reorganisaties voor het veiligheidsbeleid en werd een nadere analyse van de aanpak van woninginbraken gedaan.

Het onderzoek is onder supervisie en verantwoordelijkheid van de Groene Hart Rekenkamer uitgevoerd door gespecialiseerde onderzoekers van LEV: de Landelijke Expertisegroep Veiligheidsperspectieven. Hun bevindingen over Bodegraven-Reeuwijk zijn vastgelegd in een nota van bevindingen, die is opgenomen als deel 2 van deze rapportage.

III. Wederhoor

De nota van bevindingen is in concept voorgelegd aan het gemeentebestuur van Bodegraven-Reeuwijk, met het verzoek om het rapport op feitelijke onjuistheden te controleren. In haar reactie spreekt het gemeentebestuur haar waardering uit voor de kundige en prettige wijze waarop het onderzoek is uitgevoerd; het gemeentebestuur constateert geen feitelijke onjuistheden. De volledige reactie van het gemeentebestuur is opgenomen als bijlage C.

De concept-nota van bevindingen is tevens voorgelegd aan de vertegenwoordigers van de bovenlokale organisaties die in het kader van dit onderzoek zijn geïnterviewd. Dit leidde tot één suggestie voor een iets aangepaste weergave van een gedane uitspraak; deze is overgenomen. Tevens bleek in het overzicht van gesprekspartners (bijlage B) één persoon abusievelijk niet te zijn opgenomen. Dit is hersteld.

IV. Conclusies per norm

De Groene Hart Rekenkamer concludeert ten aanzien van de mate waarin de gemeente Bodegraven-Reeuwijk aan de in dit onderzoek gehanteerde normen voldoet:

Norm 1: het beleid is gericht op de daadwerkelijke veiligheidssituatie

Bevindingen: Het beleid is in voldoende tot goede mate gericht op de daadwerkelijke veiligheidssituatie. (Ook) betrokkenen zelf signaleren nog ruimte voor verbetering. Zowel waar het gaat om proactief werken als waar het gaat om het beleid ten aanzien van relatief nieuwe veiligheidsvraagstukken is nog mogelijkheid (en noodzaak) voor groei, wat de gemeente overigens gemeen heeft met veel andere gemeenten van beperktere omvang.

Conclusie: Voldaan

Norm 2: de beleidslogica is plausibel¹

Bevindingen: De beleidslogica die aan (onderdelen van) het veiligheidsbeleid ten grondslag ligt is wisselend van 'stevigheid': op onderdelen vrij stevig, op andere onderdelen aanzienlijk dunner en/of nog in ontwikkeling. Daarbij wordt gebruik gemaakt van expertise en/of ondersteuning van andere organisaties om – waar men tekorten voelt – tot verdere ontwikkeling te komen. De situatie wijkt daarmee niet in opvallend af van de situatie van andere gemeenten van vergelijkbare omvang.

Conclusie: Ten dele voldaan

Norm 3: de uitvoering is adequaat

Bevindingen: Door de bank genomen zijn werkwijzen, mensen en middelen voldoende om het beleid zoals beoogd tot ontwikkeling en uitvoering te brengen. Op één aandachtsveld na: de inbreng van politie en OM. De samenwerking tussen gemeente en lokale vertegenwoordigers van de politie (zoals teamchefs en wijkagenten) wordt zonder uitzondering gewaardeerd, maar laat onverlet dat grote zorgen bestaan over de capaciteit die de beide organisaties bij de zorg voor de lokale veiligheid (en vooral rechtshandhaving, inclusief opsporing) in kunnen brengen.

Conclusie: (Voor wat betreft het gemeentelijk deel) voldaan

¹ Wil beleid effectief zijn zal het gebaseerd moeten zijn op een (tenminste) plausibele beleidslogica: de als het ware aan het beleid ten grondslag liggende redenatie die aannemelijk maakt dat de voorgenomen beleidsinterventies (strategieën, maatregelen) geschikt, juist en voldoende zijn om – gegeven de uitgangssituatie – de gestelde doelen te bereiken.

Norm 4: monitoring is adequaat

Bevindingen: In de Toekomstagenda Veiligheid is een jaarlijkse cyclus van meten en weten vastgesteld, op basis waarvan het beleid kan worden bijgesteld. Deze cyclus wordt niet conform planning ingevuld, maar door relevante betrokkenen (zoals raadsleden) ook niet gemist. De afwezigheid van de formele cyclus betekent overigens niet dat er in het geheel geen sprake is van voortgangsbewaking en bijstelling: deze vindt (op onderdelen en) meer organisch plaats.

Conclusie: Ten dele voldaan

Norm 5: adequate regie en afstemming met andere actoren

Bevindingen: Het belang van een goede afstemming en regie wordt door gemeente en haar partners onderkend. Er is sprake van een cultuur en samenwerkingstraditie die dit ook mogelijk maakt. Op de meer traditionele taakvelden is ook de taakverdeling helder en congruent met wat nodig is, zij het dat er signalen zijn dat de knelpunten bij de politie en OM een sluipende taakverschuiving in de hand werken. Op nieuwere taakvelden is het proces van taakverdeling in ontwikkeling.

Conclusie: Ten dele voldaan

Norm 6: congruente communicatie

Bevindingen: onderzoek levert geen signalen van significante discongruentie in de (publieks)communicatie, eerder van het tegendeel.

Conclusies: Voldaan

Norm 7: doelmatigheid

Bevindingen: In het veiligheidsbeleid in Bodegraven-Reeuwijk is doelmatigheid geen afzonderlijk uitgangspunt. In het proces van vormgeving, uitvoering en monitoring wordt echter, meest impliciet, aandacht besteed aan de combinatie van effectiviteit én efficiëntie. Daarbij zijn geen signalen opgedaan dat de bewaking van doelmatigheid op significante wijze tekortschiet.

Conclusies: Ten dele voldaan

Norm 8: juiste rollen en taken Raad en College

Bevindingen: In het veiligheidsbeleid in Bodegraven-Reeuwijk lijkt vooral de volksvertegenwoordigende rol van de gemeenteraad uit de verf te komen. De kaderstellende en controlerende rol krijgen minder uitgesproken invulling. De gemeenteraadsverkiezingen van 2018 lijken een aanzienlijke invloed te hebben gehad op zowel de invulling van de diverse rollen als de wederzijdse positionering van Raad en College. De bekendheid met het veiligheidsbeleid lijkt als gevolg van een aanzienlijke veranderingen in de samenstelling van beide gremia wat te zijn teruggelopen, de – eerder als zeer constructief ervaren – wederzijdse ondersteuning van Raad en College moet weer opnieuw worden opgebouwd.

Conclusie: Ten dele voldaan

Norm 9: rechtmatige taakinfilling

Bevindingen: Het onderzoek heeft geen signalen opgeleverd dat de manier waarop gemeente en haar partners invulling geven aan de taken en verantwoordelijkheden van het veiligheidsbeleid strijdig is met wet- en regelgeving.

Conclusie: Voldaan

IV. Het geheel overziend

Het geheel overziend constateert de Groene Hart Rekenkamer dat de gemeente Bodegraven-Reeuwijk aan vier van de in dit onderzoek gehanteerde normen geheel voldoet en aan vijf van deze normen ten dele. Aan geen enkele norm wordt geheel niet voldaan.

Voldaan	Ten dele voldaan	Niet voldaan
Beleid past bij veiligheidssituatie	Beleidslogica	
Uitvoering	Monitoring	
Rechtmatigheid	Regie en afstemming	
Congruente communicatie	Doelmatigheid	
	Rollen Raad en College	

De mate waarin het integraal veiligheidsbeleid in de gemeente Bodegraven-Reeuwijk als effectief, efficiënt en rechtmatig kan worden beschouwd beoordeelt de Groene Hart Rekenkamer daarmee als voldoende. Wel ziet de Groene Hart Rekenkamer ruimte voor verbeteringen, waarop in het navolgende nader wordt ingegaan.

V. Aanbevelingen

1. Neem de bevindingen uit dit onderzoek mee bij de voorbereiding én besluitvorming van het nieuwe beleidsplan veiligheid, waartoe onlangs is besloten.
2. Besteed bij die ontwikkeling en uitvoering nadrukkelijk aandacht aan het steviger positioneren van de (deels relatief nieuwe) gemeenteraad, zodat deze in staat wordt gesteld haar onderscheidene rollen prominenter te vervullen. Neem hen daartoe onder meer vroegtijdig mee in het proces van ontwikkeling van de nieuwe beleidskaders.
3. Geef daarnaast bij de ontwikkeling, besluitvorming en daaropvolgende uitvoering van het vernieuwde veiligheidsbeleid extra aandacht aan onderliggende beleidslogica (inclusief het vraagstuk van afweging van meest kosteneffectieve opties) en aan de aanscherping van de mogelijkheden voor structurele monitoring.

Het gesignaleerde vraagstuk van de capaciteit van politie en OM gaat weliswaar de directe bevoegdheid van de gemeente te boven en is in het RBO reeds punt van aandacht, doch kan wellicht op basis van dit Rekenkameronderzoek opnieuw en op een andere manier worden geagendeerd.

Deel 2

Het onderzoek

1 Inleiding, vraagstelling en verantwoording

1.1 Inleiding

De Groene Hart Rekenkamer vervult de rekenkamerfunctie voor vier gemeenten: Bodegraven-Reeuwijk, Gouda, Waddinxveen en Zuidplas.

Uit een inventarisatie onder de vier gemeenteraden bleek er behoefte te zijn aan onderzoek naar het onderwerp 'veiligheid'. Daarom is besloten onderzoek uit te voeren naar het integraal veiligheidsbeleid in deze vier gemeenten. De centrale vraag is in welke mate het veiligheidsbeleid als effectief, efficiënt en rechtmatig kan worden aangemerkt.

Het onderzoek is in opdracht - en onder supervisie - van de Groene Hart Rekenkamer uitgevoerd door onderzoekers van LEV - de Landelijke Expertisegroep Veiligheidspercepties.

De bevindingen zijn voor elke gemeente vastgelegd in een eigen rapport; dit is het rapport over Bodegraven-Reeuwijk.

1.2 Vraagstelling

De centrale vraag van dit onderzoek is:

"In hoeverre is het veiligheidsbeleid in Bodegraven-Reeuwijk effectief, efficiënt en rechtmatig, zowel in vormgeving als in uitvoering?"

Met als subvragen:

- a. *Is daarbij sprake van een adequaat functionerende democratische controle? Zo nee, wat zijn belangrijke belemmeringen?*
- b. *Worden vormgeving, uitvoering en/of controle beïnvloed door de veranderingen in de bestuurlijke context? Zo ja, op welke manier en in welke mate?*
- c. *In hoeverre houdt het veiligheidsbeleid in vormgeving en uitvoering gelijke tred met veranderingen in de veiligheid en/of maatschappelijke context? Zo dit niet het geval is, wat zijn belangrijke belemmeringen?*
- d. *In hoeverre is in de onderscheidene gemeenten sprake van een effectief, efficiënt en rechtmatig vormgegeven en uitgevoerd beleid ter voorkoming of reductie van (woning)inbraken?*
- e. *Welke verbeteringen zijn mogelijk?*

1.3 Onderzoeksmethode

De ruggengraat van het onderzoek in Bodegraven-Reeuwijk werd gevormd door documentanalyse en gesprekken met (26) lokaal en (10) bovenlokaal betrokkenen bij het veiligheidsbeleid van deze gemeente. Daarnaast werd een *quickscan* gedaan van veiligheidscijfers, werden publieksuitingen en mediaberichten bezien en werden korte straatgesprekken gevoerd met 26 inwoners, ondernemers en passanten in meerdere kernen.

Zie voor een compacte specificatie van activiteiten en bronnen de tabel op de volgende pagina. Een uitgebreidere verantwoording is opgenomen als bijlage B.

Onderzoeksmethode	Bron	
Documentanalyse	Lokaal	- Startnotitie Veiligheid 2.0 (2016) - Diverse verslagen van bijeenkomsten in kader voorbereiding Toekomstagenda - Toekomstagenda Veiligheid Bodegraven-Reeuwijk 2017-2020 - Diverse raadsbrieven in kader besluitvorming Toekomstagenda - Nieuwsbrief Veiligheid in Beeld 1-5
	Bovenlokaal	RISV-nota Naar een duurzame aanpak van woninginbraken (en andere stukken m.b.t. de RISV-aanpak)
(Groeps)Interviews	Lokaal	- Ambtenaren OV (2) - Beleidsambtenaren andere terreinen (8) - Uitvoerenden lokaal (7) - Raadsleden (8) - Burgemeester
	Bovenlokaal	- Teamchefs politie (2) - Sectorhoofd politie (1) - Strategisch adviseur eenheidsleiding politie (1) (Gebieds)officier van Justitie (1) - Accountmanager RIEC (1) - Veiligheidshuis (1) - Veiligheidsregio Hollands Midden (2) - Veilig Thuis (1)
QuickScan Veiligheidscijfers	Lokaal	- Veiligheidsmonitor Bodegraven-Reeuwijk 2015 - Veiligheidsmonitor Bodegraven-Reeuwijk 2017 - AD Misdaadmonitor - Hoeveiligismijnwijk.nl
	Bovenlokaal	Diverse politierapportages m.b.t. ontwikkeling woninginbraken
Discoursanalyse	Lokaal	- Publieksuitingen - Media- en social mediaberichten (2018)
Straatgesprekken en observatie	Lokaal	26 straatgesprekken met inwoners, ondernemers en passanten in meerdere kernen - Beknopte professionele observatie: wat valt op in de fysieke en sociale omgeving?

Korte verantwoording onderzoeksmethoden en -bronnen. Zie voor een uitgebreide verantwoording bijlage B

1.4 Normenkader

Goed veiligheidsbeleid is doelmatig (effectief en efficiënt) en rechtmatig. Om te beoordelen in hoeverre dat het geval is in deze gemeente, zijn voor dit onderzoek verschillende informatiebronnen geraadpleegd. Maar die informatie moet ook worden 'gewogen' of 'beoordeeld' en om dat zo objectief mogelijk te doen is een meetlat ontwikkeld: het normenkader. Dat kader omvat negen normen die tezamen bepalen in hoeverre van een effectief, efficiënt en rechtmatig veiligheidsbeleid kan worden gesproken. Elk van de normen is uitgewerkt in een aantal toetsingscriteria. In onderstaande tabel wordt dit samengevat.

Compacte versie normenkader (zie bijlage A voor een uitgebreidere weergave)

Norm	Toetsingscriteria
D1. Beleid is gericht op daadwerkelijke veiligheidssituatie	4
D2. Beleidslogica is plausibel	3
D3. Uitvoering is adequaat	3
D4. Monitoring is adequaat	2
D5. Adequate regie en afstemming met andere actoren	2
D6. Congruente communicatie	1
D7. Doelmatigheid speelt belangrijke rol	3
R1. Juiste rollen en taken Raad en College	4
R2. Rechtmatige taakinvulling en samenwerking	1
totaal	23

Normen en toetsingscriteria zijn ontwikkeld aan de hand van een combinatie van de bestaande wetenschappelijke inzichten ten aanzien van (integraal veiligheids)beleid en de hedendaagse inzichten ten aanzien van *good practice* op dat gebied (rekening houdend met aspecten als gemeentemvang, veiligheidssituatie en context).

Het beeld op de toetsingscriteria maakt een oordeel per norm afzonderlijk mogelijk, het beeld op de negen normen tezamen vormt ten slotte de grondslag voor het eindoordeel over de doelmatigheid en rechtmatigheid van het veiligheidsbeleid.

1.5 Onderzoeksperiode

De onderzoekactiviteiten startten in december 2018, het overgrote deel van het onderzoekswerk besloeg de periode januari – juli 2019.

Thema's, uitgangspunten & acties

De *Toekomst Agenda* beschrijft vier hoofdthema's waarop het IV-beleid zich in de komende jaren zal richten:

1. Preventie & burgerparticipatie
2. (Sociale) overlast
3. Criminaliteit in de buurt
4. Fysieke veiligheid

Het plan beschrijft ook twee *uitgangspunten* voor het veiligheidsbeleid:

1. Een solide samenwerking met burgers en bedrijven
2. Een integrale benadering

De *Toekomst Agenda* beschrijft op compacte wijze de *acties* die in het kader van het veiligheidsbeleid ondernomen zullen worden. Op elk van de vier thema's zijn daarbij 3-5 clusters van activiteiten beschreven waarlangs het veiligheidsbeleid in de praktijk concreet inhoud zal krijgen. Binnen die clusters wordt ook aandacht geschonken aan acties op het gebied van enkele relatief nieuwe veiligheidsuitdagingen, zoals internetfraude, ondermijning en (overlast van) arbeidsmigranten.

Voorganger(s)

De voorganger van de *Toekomst Agenda* is het beleidsplan *Veiligheidsbeleid 2013-2016*: een meer traditioneel opgestelde beleidsnota, opgesteld langs de lijnen van het Kernbeleid Veiligheid van de VNG.

3 Bevindingen op de normen

In dit hoofdstuk worden de bevindingen van het Groene Hart Rekenkamer-onderzoek gegeven, gerangschikt naar de negen normen uit het daarbij gehanteerde normenkader.

3.1 Zicht op de veiligheidssituatie

Norm: Beleid is gericht op daadwerkelijke veiligheidssituatie

Het beleid is in voldoende tot goede mate gericht op de daadwerkelijke veiligheidssituatie. (Ook) betrokkenen zelf signaleren nog ruimte voor verbetering. Zowel waar het gaat om proactief werken als waar het gaat om het beleid ten aanzien van relatief nieuwe veiligheidsvraagstukken is nog mogelijkheid (en noodzaak) voor groei, wat de gemeente overigens gemeen heeft met veel andere gemeenten van beperktere omvang.

Toetsingscriteria

D1a. Er is een actueel, betrouwbaar en valide beeld van de veiligheidssituatie

Om beeld te houden op de veiligheid maken gemeente en haar partners gebruik van verschillende bronnen of werkmethoden, zoals (periodiek aangeleverde) politiecijfers, bevolkingsenquêtes (tot 2017 de landelijke Veiligheidsmonitor, sinds 2019 een eigen veiligheidsenquête) en het rechtstreeks bevragen van stakeholders en individuele burgers. Zo maakte een grootschalige consultatie van (verteenwoordigers van) burgers plaats bij de ontwikkeling van de Toekomstagenda Veiligheid. Deze bronnen en werkwijze leveren vooral zicht op de meer traditionele vormen van onveiligheid, meerdere betrokkenen wijzen erop dat op nieuwere veiligheidsproblemen, zoals georganiseerde drugscriminaliteit of mensenhandel en arbeidsuitbuiting het veiligheidsbeeld zeker niet blanco is, maar nog wel verdieping behoeft. Daarvoor zijn, onder meer in samenwerking met het RIEC², ook al concrete activiteiten in ontwikkeling.

D1b. Thema's, prioriteiten en doelstellingen zijn gericht op daadwerkelijke veiligheidssituatie

De thema's en prioriteiten van het veiligheidsbeleid zoals deze zijn vastgelegd in de Toekomstagenda Veiligheid en/of in praktijk worden gebracht passen, zo wordt ook door de meeste gesprekspartners onderschreven, bij de lokale veiligheidssituatie. Er is onder de diverse betrokkenen een brede consensus dat Bodegraven-Reeuwijk een relatief veilige gemeente is. De beschikbare cijfers onderschrijven dat, bewoners die wij op straat spreken ook over een fijne, (erg) veilige gemeente om te wonen. In lijn met de in 2014 geïntroduceerde nieuwe werkwijze van de gemeente – en tevens in lijn met een beweging die ook in andere gemeenten zichtbaar is – kent de Toekomstagenda geen smart-doelstellingen, maar beschrijft deze vooral in kwalitatieve zin welke activiteiten de gemeente zal ondernemen en op welke wijze dat gebeurt.

D1c. Er is aandacht voor toekomstige ontwikkelingen

De nadruk bij (de uitvoering van) het huidige veiligheidsbeleid ligt nog sterk op een pragmatische reactie op zaken die zich 'nu' voordoen. Van meerdere kanten binnen én buiten het gemeentelijk apparaat wordt benadrukt dat het veiligheidsbeleid nog aan doeltreffendheid én doelmatigheid kan winnen door de focus (ook) meer op nog te verwachten ontwikkelingen op te langere termijn te richten: dit opent immers de mogelijkheden voor preventie en pro-actie. Een politievertegenwoordiger meldt

² Het RIEC ondersteunt bijvoorbeeld de totstandkoming van een lokaal ondermijningsbeeld, maar draagt ook bij aan bewustwordingstrajecten in de gemeente waardoor de gemeente uiteindelijk op structurelere basis over een verdiept inzicht in deze specifieke problematiek kan beschikken. Tevens ondersteunt het RIEC op districtelijk niveau de totstandkoming van een Bestuurlijke Criminaliteitsbeeld Analyse (BCBA) op het gebied van vastgoed.

een zorg die hiermee in lijn ligt: hebben – niet alleen in Bodegraven, maar in het hele Groene Hart gebied – de verschillende bij het veiligheidsbeleid betrokken partijen wel voldoende oog voor ontwikkelingen die de veiligheid juist in de toekomst zouden kunnen bedreigen? Het valt daarbij op dat een relatief nieuw aandachtsveld als cybercrime of digitale kwetsbaarheid zowel in de gesprekken als in de stukken nog weinig wordt genoemd.

D1d. Er is begrip voor de context

Zowel bij de lokale als bij de bovenlokale betrokkenen merken wij een ruim begrip voor en voeling met de lokale context, met kenmerken als de relatief goede veiligheidssituatie (maar daarin wel met specifieke kwetsbaarheden), het karakter van de lokale gemeenschap(pen) en hun woongebied, met verschillende kernen, een relatief sterke sociale cohesie en specifieke vormen van bedrijvigheid en tenslotte de omvang (en dus ook spankracht) van het gemeentelijk apparaat.

3.2 Beleid en beleidslogica

Vooraf: over beleidslogica en effectiviteit

Wil beleid effectief zijn zal het gebaseerd moeten zijn op een (tenminste) plausibele beleidslogica: de als het ware aan het beleid ten grondslag liggende redenatie die aannemelijk maakt dat de voorgenomen beleidsinterventies (strategieën, maatregelen) geschikt, juist en voldoende zijn om – gegeven de uitgangssituatie – de gestelde doelen te bereiken.

Dat vereist allereerst een gedegen analyse van de (al dan niet te verwachten) problemen, net als up-to-date kennis van (mogelijk) werkzame strategieën en interventies en van de manier waarop deze in praktijk kunnen worden gebracht. Vervolgens moeten de 'juiste' interventies in een 'voldoende' dosering gericht worden op essentiële aspecten van de problematiek.

Hoe complexer en weerbarstiger de problematiek, hoe groter het belang van een zorgvuldig ontwerp van de beleidslogica door de bank genomen is. Hetzelfde geldt naarmate het karakter van de gestelde doelen 'verder weg' ligt: zijn die doelen bijvoorbeeld gericht op de *output van de gemeente* en haar partners of op de *maatschappelijke effecten* die daarmee bereikt moeten worden? Dat laatste is een aanzienlijk lastiger opgave dan het eerste, omdat de maatschappelijke effecten niet alleen door de output van de veiligheidspartners beïnvloed worden, maar ook door tal van andere factoren.

De ervaring leert dat het in de veiligheidspraktijk van alledag van gemeenten niet altijd even gemakkelijk is het beleid van zo'n solide 'ruggengraat' te voorzien. De tijd die daarvoor beschikbaar is, is vaak gelimiteerd, de beschikbare expertise eveneens. De schaalgrootte van een gemeente kan daarbij een rol spelen: naarmate een gemeente groter is kan een gemeente immers meestal over meer (uiteenlopende vormen van) expertise beschikken.

Een complicerende factor is ten slotte dat het begrip 'effectiviteit' in het veiligheidsbeleid verschillende betekenissen heeft. Dat geldt zeker op het niveau van individuele interventies. Die kunnen gericht zijn op het *voorkomen* van onveiligheid, maar ook op het *terugdringen* ervan. Of op het verbeteren van de zogenaamde *objectieve veiligheid*, soms op de *subjectieve veiligheid* (de veiligheidsbeleving). Helemaal lastig wordt het nog eens dat dezelfde interventie in de ene context een heel andere – soms zelfs tegengestelde – uitwerking kan hebben dan in de andere.

Soms zijn ook interventies van belang die alleen maar duidelijk maken dat een bepaald probleem gehoord en gezien wordt, zodat daarmee *vervolgens* andere maatregelen mogelijk worden die op het probleem zelf ingrijpen. Ook dat stelt de effectiviteitsdiscussie weer in een heel ander licht.

Tenslotte geldt dat de voorkennis over wat (in een specifieke situatie) wel en niet effectief is sterk verschilt bij de uiteenlopende partijen die bij de ontwikkeling en uitvoering van het veiligheidsbeleid betrokken zijn. Dat kan ook betekenen dat een interventie als effectief kan worden gezien niet omdat deze direct of indirect bijdraagt aan het verbeteren van de veiligheid, maar om bijvoorbeeld het sluiten van coalities mogelijk te maken, waardoor *vervolgens* weer andere interventies mogelijk worden.

Precisie over wat in welke situatie met welke effectiviteit bedoeld wordt (en wat dan daarover bekend is) kan discussies over wat wenselijk is enigermate verminderen, zonder deze overigens ooit geheel te voorkomen.

Norm: Aan het beleid ligt een plausibele beleidslogica ten grondslag

De beleidslogica die aan (onderdelen van) het veiligheidsbeleid ten grondslag ligt is wisselend van 'stevigheid': op onderdelen vrij stevig, op andere onderdelen aanzienlijk dunner en/of nog in ontwikkeling. Daarbij wordt gebruik gemaakt van expertise en/of ondersteuning van andere organisaties om – waar men tekorten voelt – tot verdere ontwikkeling te komen. De situatie wijkt daarmee niet in opvallend af van de situatie van andere gemeenten van vergelijkbare omvang.

Toetsingscriteria

D2a. Causale relaties tussen interventies en beoogde resultaten (output), en

D2b. Causale relaties tussen resultaten en beoogde maatschappelijke effecten (outcome) zijn gebaseerd op plausibele aannames

Zeker waar het gaat om de aanpak van de meer traditionele criminaliteit en veiligheidsvraagstukken is de aanpak pragmatisch, incidentgericht, concreet. Daarbij wordt ook de dialoog gezocht met (andere) lokale betrokkenen om zo de relatie tussen interventie en resultaat te optimaliseren. In de Toekomstagenda Veiligheid ligt de nadruk op een sturing op output omdat de relatie tussen output en beoogde maatschappelijke effecten door vele andere factoren wordt beïnvloed.

Bij de aanpak van woninginbraken wordt gebruik gemaakt van een *evidence based* kader voor die aanpak, zoals ontwikkeld door de politie-eenheid Den Haag. Bij de ontwikkeling van een aanpak ten aanzien van andere veiligheidsproblemen wordt ook wel gebruik gemaakt van de inzichten van andere expertise- en ondersteuningsorganisaties, zoals het landelijke Centrum voor Criminaliteitspreventie CCV, of, op het gebied van fysieke veiligheid, de Veiligheidsregio. Op het vraagstuk van de relatie tussen zorg en veiligheid worden op dit moment grote slagen gemaakt, ook de aanpak van ondermijning is in ontwikkeling, waarbij ondersteuning van het RIEC zowel de ontwikkeling van de informatiepositie als van de beleidslogica ten goede komen. In de voorgaande paragraaf werd tenslotte al gesignaleerd dat de aanpak nog in effectiviteit en doelmatigheid kan winnen door de focus (ook) meer op nog te verwachten ontwikkelingen op de langere termijn te richten, wat verder de weg opent voor preventie en pro-actie (waardoor dit punt ook het aspect van de beleidslogica raakt).

D2c. Er is aandacht voor ongewenste neveneffecten

Dat maatregelen ook een averechts effect kunnen hebben, zoals bijvoorbeeld op de veiligheidsbeleving, wordt door meerdere sleutelpersonen onderkend en door hen naar vermogen meegewogen in de uitvoering.

3.2. Uitvoering

Norm: Uitvoering is adequaat

Door de bank genomen zijn werkwijzen, mensen en middelen voldoende om het beleid zoals beoogd tot uitvoering te brengen. Op één aandachtsveld na: de inbreng van politie en justitie. De samenwerking tussen gemeente en lokale vertegenwoordigers van de politie (zoals teamchefs en wijkagenten) wordt zonder uitzondering gewaardeerd, maar laat onverlet dat grote zorgen bestaan over de capaciteit die beide organisaties bij de zorg voor de lokale veiligheid (en vooral rechtshandhaving, inclusief opsporing) in kunnen brengen.

Toetsingscriteria

D3a. Voldoende mensen en middelen (inclusief informatie en bevoegdheden) voor vormgeving van het beleid

Voor de ontwikkeling van het beleid is volgens de meeste betrokkenen voldoende menskracht aanwezig. Het uit drie personen bestaande team veiligheid vervult daarin een spilfunctie. Diverse gesprekspartners, waaronder mensen van dat team zelf, zien nog wel de noodzaak en mogelijkheden om de beschikbare capaciteit nog doeltreffender en doelmatiger in te zetten: door nog meer dwarsverbanden te leggen met andere disciplines binnen de gemeente en door de aandacht ook nog wat meer ter verleggen naar zaken die vooral voor de langere termijn van belang zijn: de druk-van-de-dag zet dat nu wel eens onder druk³.

D3b. Voldoende mensen en middelen (inclusief informatie en bevoegdheden) voor uitvoering van het beleid

Voor de uitvoering van het beleid zijn binnen de gemeente volgens betrokkenen redelijkerwijs gezien voldoende mensen en middelen beschikbaar. Dat wordt nog eens versterkt door de korte lijntjes tussen de verschillende betrokkenen, met een grote mate van bereidwilligheid en onderling vertrouwen. Natuurlijk, op onderdelen bestaan bij meerdere gesprekspartners nog wensen ten aanzien van meer middelen ('om eens ruimer een campagne te kunnen ondersteunen'), bevoegdheden (van BOA's) of expertise ('juridische kennis op het gebied van horeca-handhaving'). Deze worden door de betreffende personen echter meest gepositioneerd in de categorie 'van voldoende naar goed'.

Breeduit wordt echter krapte ervaren waar het gaat om de capaciteit van politie en OM. Zowel om zichtbaar aanwezig te zijn als om invulling (en sturing) te geven aan de opsporing. Dat ligt niet aan de inzet, zo haasten vele gesprekspartners te zeggen, maar aan keuzen die op bovenlokaal (en vooral landelijk) niveau over de capaciteit en capaciteitsverdeling van de politie zijn gedaan. Zorgen over de consequenties hiervan zijn aanzienlijk en leven breed.

D3c. Interventies en strategieën worden juist uitgevoerd naar plaats, tijd en intensiteit

D3d. Beleid zoals geformuleerd (soll) is congruent met beleid zoals uitgevoerd (ist)

Het onderzoek heeft geen signalen opgeleverd dat het beleid zoals geformuleerd niet congruent is met het beleid zoals uitgevoerd. De Veiligheidsregio merkt wel op dat de bevolkingszorg tijdens crises, het deel waar de gemeenten verantwoordelijk voor zijn, in alle gemeenten in deze regio een sluitpost dreigde te worden; ook in Bodegraven-Reeuwijk. Dat 'achterstallig onderhoud' is door de crisisorganisatie Hollands Midden weggewerkt door (*peer*) reviews en een verbeterde onderlinge samenwerking tussen de vier gemeenten op dit terrein. Daardoor heeft het onderdeel bevolkingszorg (en dat is waar gemeenten verantwoordelijk voor zijn tijdens crises) de afgelopen jaren veel aandacht gekregen en zijn er goede stappen gezet, aldus de Veiligheidsregio. Daar is de uitvoering dus congruent gemaakt met het beleid zoals het op papier staat.

³ De Veiligheidsregio waarschuwt voor het verschijnsel dat nieuwe aandachtsvelden de aandacht voor 'oude vertrouwde zaken' weg kan drukken.

3.3 Monitoring

Norm: Monitoring is adequaat

In de Toekomstagenda Veiligheid is een jaarlijkse cyclus van meten en weten vastgesteld, op basis waarvan het beleid kan worden bijgesteld. Deze cyclus wordt niet conform planning ingevuld, maar door relevante betrokkenen (zoals raadsleden) ook niet gemist. De afwezigheid van de formele cyclus betekent echter niet dat er in het geheel geen sprake is van voortgangsbewaking en bijstelling: deze vindt (op onderdelen en) meer organisch plaats.

Toetsingscriteria

D4a. Er is sprake van periodieke monitoring.

Monitoring vindt op meerdere manieren plaats: door het volgen van de periodiek aangeleverde politiecijfers, de bevolkingsenquêtes die de laatste jaren om de twee jaar beschikbaar kwamen, of bijvoorbeeld de analyses van de ontwikkeling van woninginbraken die – voor het hele regio – door de politie-eenheid Den Haag werden gemaakt. Die monitoring lijkt vooral als het ware in het werk-van-alledag te geschieden. De Toekomstagenda Veiligheid voorziet daarnaast echter ook van een jaarlijks evaluatiemoment, waarin de balans wordt opgemaakt van de voortgang van het veiligheidsbeleid over het afgelopen jaar. Dat evaluatiemoment lijkt echter buiten beeld te zijn geraakt: het team Veiligheid geeft zelf aan – mede door de langdurige ziekte van één van de medewerkers – nog niet aan een dergelijke evaluatie te zijn toegekomen, anderen weten zich die afspraak niet te herinneren en hebben dat jaarlijkse evaluatie moment daarmee ook niet gemist.

D4b. Waar nodig wordt het beleid aangepast op basis van uitkomsten van 'meten en weten'

Niet alleen de monitoring vindt dus meer in het werk-van-alledag plaats, zoals hierboven geschetst, ook de aanpassing van het beleid lijkt daarmee meer organisch te gebeuren. Ondanks het feit dat er dus geen sprake is geweest van de geplande jaarlijkse evaluatie, is onlangs besloten om nog in het najaar van 2019 te starten met de ontwikkeling van een nieuw veiligheidsbeleidsplan, om zo adequater te kunnen inspelen op nieuwe ontwikkelingen, onder meer waar het gaat om 'ondermijning'. Ook het beleid ten aanzien van woninginbraken is onlangs (regionaal) bijgesteld, onder leiding van de burgemeester van Bodegraven-Reeuwijk, die regionaal als bestuurlijk portefeuillehouder *high impact crimes* fungeert. In de gesprekken passeerden daarnaast meermalen voorbeelden de revue, waarin in de uitvoering van het werk nadrukkelijk werd aangestuurd op het óók opdoen van lessen waarmee zowel de kwaliteit van het beleid als die van de uitvoering kan worden aangescherpt.

3.4 Samenwerking en regie

Norm: Adequate regie en afstemming met andere actoren.

Het belang van een goede afstemming en regie wordt door gemeente en haar partners onderkend. Er is sprake van een cultuur en samenwerkingstraditie die dit ook mogelijk maakt. Op de meer traditionele taakvelden is ook de taakverdeling helder en congruent met wat nodig is, zij het dat er signalen zijn dat de knelpunten bij de politie en OM een sluipende taakverschuiving in de hand werken. Op nieuwere taakvelden is het proces van taakverdeling in ontwikkeling.

Toetsingscriteria

D5a. Beleidsontwikkeling en uitvoering geschieden in constructief overleg met relevante andere actoren

De Toekomstagenda Veiligheid beoogt nadrukkelijk een veiligheidsbeleid tot stand te brengen dat het resultaat is van een constructieve samenwerking tussen gemeente(bestuur) en uiteenlopende partners, niet in het minst de inwoners van Bodegraven-Reeuwijk zelf. Het proces van ontwikkeling van dit beleidsplan was dan ook nadrukkelijk gericht op het consulteren van die uiteenlopende partijen. De stukken en gesprekken overziend lijkt de nadruk daarbij te hebben gelegen op het consulteren van (organisaties van) inwoners, professionals van uiteenlopende andere organisaties geven aan minder geconsulteerd te zijn, overigens vaak zonder dat zij dat als een probleem zagen.

De platte gemeentelijke organisatie, met daarin ook een duidelijk betrokken burgemeester 'met visie en daadkracht', wordt door meerdere externe partners (en interne betrokkenen) expliciet gewaardeerd. Soortelijke woorden worden door meerdere betrokkenen ook gesproken over de teamleiding van de politie: het is niet uit te sluiten dat de bijzondere samenstelling van die teamleiding (met deels een executieve, deels een bestuurlijke achtergrond) daar mede aan heeft bijgedragen. Op meerdere gebieden is sprake van samenwerkingsverbanden waarin sprake is van frequent overleg, afstemming en verdere ontwikkeling van beleid en uitvoering. Het is opvallend dat daarbij door vele gesprekspartners, zoals al eerder opgemerkt, met waardering wordt gesproken over korte lijnen, goede verhoudingen en wederzijds vertrouwen. Ambtenaren geven aan dat het gemeentebestuur hierin in het verleden nadrukkelijk de toon heeft gezet, enkele gesprekspartners merken daarbij op dat deze traditie na de laatste gemeenteraadsverkiezingen, toen veel nieuwe raadsleden én nieuwe bestuurders aantraden, als het ware weer opnieuw moet worden opgebouwd.

D5b. Taakverdeling tussen gemeente en partners (met name politie) is helder en congruent met wat uit oogpunt van het beleid nodig is

Een onderscheid is hier nodig tussen de meer traditionele taakvelden van het veiligheidsbeleid en de nieuwere aandachtsvelden daarbinnen, zoals het aandachtsveld van veiligheid en zorg, de aanpak van ondermijning, of, op het gebied van de fysieke veiligheid, de consequenties van de nieuwe omgevingswet. Waar het gaat om de meer traditionele taakvelden, zoals de veiligheid op straat of de bestrijding van vermogenscriminaliteit, is de taakverdeling helder en congruent met wat uit oogpunt van het beleid nodig is. Wel tekenen wij signalen op dat gemeente- en gemeentebestuur, als reactie op de eerder beschreven knelpunten op het gebied van de capaciteit van politie en OM, in toenemende mate 'in het gat stapt' dat politie en OM (moeten) laten vallen.

Bij de nieuwere aandachtsvelden is de taakverdeling tussen gemeente en partners nog in ontwikkeling. Er wordt daarbij gesproken over gezamenlijke vormen van *learning by doing*. De beoordeling van de daarbij gemaakt voortgang is afhankelijk van taakveld én van organisatie. Zo merkt een politievertegenwoordiger op dat op het gebied van zorg en veiligheid inmiddels veel stappen vooruit zijn gezet, maar de politie nog steeds te veel 'het laatste honk' is, wat niet bij de taak van de politie zou horen én door haar lastig op te brengen is. Veilig Thuis merkt op dat de vier gemeenten waar dit onderzoek zich op richt hun regierol in de combinatie van zorg en veiligheid nog beter kunnen spelen. De gemeente is een schakel in een keten en in het veiligheidsbeleid wordt volgens deze organisatie

niet verder gekeken dan de eerstvolgende schakel, terwijl de hele keten onder de regie van de gemeente valt. Het is van belang dat burgemeester (openbare orde) en wethouder (zorg) het eens zijn over de gewenste aanpak en met één mond naar buiten spreken: anders moeten externe partners op meerdere borden tegelijk schaken. Tot slot merkt het OM op dat de gemeenten in dit gebied niet vaak genoeg terugkoppelen als er bestuurlijk urgente zaken spelen.

3.5 Communicatie

Norm: Congruente communicatie

Het onderzoek levert geen signalen van significante discongruentie in de (publieks)communicatie, eerder van het tegendeel.

Toetsingscriterium

D6a. Communicatie en discours van gemeente en partners staan niet haaks op het gekozen beleid

Gesprekspartners die zich hierover uitlieten geven aan dat de publieke uitingen van de verschillende binnen- en buiten gemeentelijke partijen over het algemeen congruent zijn met elkaar. Verwacht mag worden dat de eerder beschreven korte lijntjes en goede verhoudingen tussen diverse partijen hieraan bijdragen. In de compacte scan van mediaberichten werden geen voorbeelden gevonden van discongruente uitingen van de verschillende partners in het veiligheidsbeleid. Ook de straatgesprekken met inwoners geven geen aanleiding op dit gebied structurele tekortkomingen te veronderstellen.

Het OM merkte op dat men – in alle vier de gemeenten in dit onderzoek – een steviger verbinding zou willen tussen de afdeling communicatie van de gemeente enerzijds en de persvoorlichters van het OM anderzijds. Concrete voorbeelden dat het ontbreken van zo’n steviger verbinding de afgelopen jaren tot niet-congruente communicatie heeft geleid zijn overigens niet aangetroffen.

3.6 Doelmatigheid

Norm: Doelmatigheid speelt een belangrijke rol

In het veiligheidsbeleid in Bodegraven-Reeuwijk is doelmatigheid geen afzonderlijk uitgangspunt: in het proces van vormgeving, uitvoering en monitoring wordt, meest impliciet, aandacht besteed aan de combinatie van doeltreffendheid én doelmatigheid. Daarbij zijn geen signalen opgedaan dat de bewaking van doelmatigheid op significante wijze tekortschiet.

Toetsingscriteria

D7a. Keuze van strategieën en interventies is gebaseerd op afweging doelmatigheid van verschillende varianten

Voor dit onderdeel verwijzen wij naar wat beschreven is onder 'beleidslogica'.

D7b. Het uitgangspunt is 'zo veel als nodig, zo weinig als mogelijk'

In paragraaf 4.3. werd geschetst dat de gemeente in principe weliswaar over voldoende middelen beschikt voor de ontwikkeling en uitvoering van het beleid, maar dat deze ook weer niet overmatig ruim zijn. De druk om doelmatig met de beschikbare middelen om te gaan wordt dus zeker gevoeld. Het onderzoek heeft geen aanwijzingen opgeleverd dat in significante mate van dit toetsingscriterium wordt afgeweken.

D7c. Er is regie om tijdens vormgeving, uitvoering en controle van beleid de doelmatigheid te bewaken

Bij de vormgeving, uitvoering en controle van het veiligheidsbeleid in Bodegraven-Reeuwijk is doelmatigheid geen afzonderlijk uitgangspunt: in het proces lijkt vooral een gecombineerde afweging te worden gemaakt van doeltreffendheid én doelmatigheid. In de voorgaande paragrafen is aan uiteenlopende onderdelen van dat proces reeds aandacht besteed. Daarbij zijn geen signalen opgedaan dat de bewaking van de doelmatigheid op significante wijze tekortschiet.

3.7 Rollen Raad en College

Norm: Juiste rollen en taken Raad en College

Rond het veiligheidsbeleid in Bodegraven-Reeuwijk lijkt vooral de volksvertegenwoordigende rol van de gemeenteraad uit de verf te komen. De kaderstellende en controlerende rol krijgen minder uitgesproken invulling. De gemeenteraadsverkiezingen van 2018 lijken een aanzienlijke invloed te hebben gehad op zowel de invulling van de diverse rollen als de wederzijdse positionering van Raad en College. De bekendheid met het veiligheidsbeleid lijkt als gevolg van een aanzienlijke veranderingen in de samenstelling van beide gremia wat te zijn teruggelopen, de – eerder als zeer constructief ervaren – wederzijdse ondersteuning van Raad en College moet weer opnieuw worden opgebouwd.

Toetsingscriteria

R1a. Raad is kaderstellend

Van een duidelijk kaderstellende rol van de gemeenteraad is in het kader van het veiligheidsbeleid vooralsnog geen sprake, zo stellen meerdere betrokkenen bij het veiligheidsbeleid. De Raad is in het proces van ontwikkeling van de Toekomstagenda bijvoorbeeld al vroegtijdig betrokken. Tot aanpassing van de door College en ambtenaren voorbereide kaders heeft dat niet geleid. De meeste raadsleden met wie in het kader van het onderzoek werd gesproken hebben dat proces ook niet meegeemaakt, een aanmerkelijk deel van hen was met de Toekomstagenda Veiligheid ook nog niet bekend. Enkele raadsleden gaven aan dat de kaderstellende rol van de Raad niet alleen bij de ontwikkeling van een dergelijke beleidsnota invulling wordt gegeven, maar ook bij de bespreking van deelonderwerpen op het gebied van veiligheid door het jaar heen. Daarnaast gaven meerdere gesprekspartners aan dat, door de vele onderwerpen waarover raadsleden zich in relatief korte tijd moeten buigen, het ook moeilijk is nog eens verandering te brengen in voorstellen waar gespecialiseerde ambtenaren zich lang over hebben kunnen buigen. Om hieraan tegemoet te komen organiseren diverse partijen informatiebijeenkomsten of -bezoeken voor de raadsleden, die blijkens enkele uitlatingen tijdens in het groepsgesprek met gemeenteraadsleden ook worden gewaardeerd.

R1b. Raad is controlerend

Van een nadrukkelijk controlerende rol van de Raad is bij het veiligheidsbeleid als geheel ook geen sprake, geven diverse gesprekspartners uit het gemeentelijk apparaat aan. De in de Toekomstagenda Veiligheid toegezegde jaarrapportage werd door de raadsleden vooralsnog niet gemist. Dat de doelstellingen in de Toekomstagenda niet 'smart' zijn geformuleerd vinden de raadsleden waarmee werd gesproken ook geen probleem. Een van de raadsleden wijst in dit verband op de beperkte zeggingskracht van bijvoorbeeld politiecijfers: zeggen deze immers echt wat over de veiligheid, of over datgene wat de politie van die veiligheid wil laten zien? De controlerende rol van de raad zou wel meer naar voren komen bij concrete gebeurtenissen: dan worden wel vragen gesteld, soms ook 'achter de schermen', zoals een van de gesprekspartners beschrijft.

R1c. Raad is volksvertegenwoordigend

Volgens diverse gesprekspartners is de volksvertegenwoordigende rol van de Raad het meeste zichtbaar: onderwerpen die raadsleden in hun achterban oppikken worden met een zekere regelmaat ingebracht.

R1d. Rol- en taakverdeling Raad en College zijn gericht op elkaar in stelling brengen en op waarde toevoegen

Interviewpartners die zich hierover uitlaten zijn hierover door de bank genomen tevreden. Wel wordt daarbij weer de kanttekening geplaatst die al eerder werd gemaakt over de invloed van de gemeenteraadsverkiezingen: door het relatief grote aantal nieuwe raadsleden en de nieuwe samenstelling

van het College moet de goede traditie die eerder was ontstaan weer opnieuw worden opgebouwd, wat volgens één van de betrokkenen 'niet van de ene op de andere dag' gaat.

3.8 Rechtmatige taakinvulling en samenwerking

Norm: rechtmatige taakinvulling en samenwerking

In het onderzoek zijn geen signalen verkregen van significante strijdigheid met wet- en regelgeving.

Toetsingscriterium

R2a. De manier waarop gemeente en haar partners taken en verantwoordelijkheden in het kader van het veiligheidsbeleid invulling geven is niet strijdig met wet- en regelgeving

De gesprekken en andere bronnen leveren geen aanwijzingen op voor strijdigheid van (de invulling van) het beleid met wet- en regelgeving.

4 Verdieping

4.1 De reorganisatie van de politie

Sinds 1 januari 2013 heeft Nederland een nationale politie: de 26 oude politiekorpsen gingen op in één nationaal politiekorps, verdeeld in tien regionale eenheden en een landelijke eenheid onder een eenhoofdige leiding. De regiokorpsen Haaglanden en Hollands Midden werden samengevoegd in de nieuwe Eenheid Den Haag. Het doel van de reorganisatie was bureaucratie en 'bestuurlijke drukte' verminderen en de opsporing effectiever maken. De complexe personele reorganisatie had gevolgen voor alle 65.000 politiemedewerkers: velen moesten naar een nieuwe functie solliciteren omdat de oude functie werd opgeheven. De kosten vielen twee keer zo hoog uit als verwacht en de einddatum moest in 2015 worden verschoven naar 2018.

Vooraf in de kern Bodegraven was het verdwijnen van het 'eigen' politiebureau, al vóór de reorganisatie een gevoelig punt. Die gevoeligheid zou ook de wat lagere tevredenheid over functioneren en beschikbaarheid in de Veiligheidsmonitor van 2017 kunnen verklaren. Er bestaat onder de gesprekspartners echter een brede consensus dat met de herindeling die plaatsvond bij de reorganisatie de gemeente er aanzienlijk op vooruit is gegaan. Er is sprake van een grote waardering over de inzet van en samenwerking met het basisteam Gouda, waar Bodegraven-Reeuwijk nu onder ressorteert. Het beeld dat uit het onderzoek naar boven komt is 'dat het bureau nu wellicht verder weg is, maar de politie dichterbij'. Dat wordt vooral toegeschreven aan de teamleiding en de wijkagenten, waarmee de samenwerking als zeer constructief wordt ervaren. Met een goed gevoel voor (en gerichtheid op) de lokale problematiek, een grote inzet en goede onderlinge verhoudingen.

Toch is het beeld niet alleen maar positief: diverse gesprekspartners wijzen erop dat de slagkracht van de politie sedert de reorganisatie in het hele district nu lager is dan voorheen en de basispolitiezorg over het geheel genomen minder 'robuust', (wat bijvoorbeeld ook tot uitdrukking komt in het beperkte aantal politie-eenheden dat in het gebied 's nachts op de weg is), meerdere gesprekspartners wijzen ook op een tekortschietende researchcapaciteit.

Het overallbeeld is dus als het ware tweezijdig: de samenwerking en de gerichtheid op de lokale veiligheidsproblematiek is (sterk) verbeterd, de daarachterliggende slagkracht echter verminderd.

4.2 De Drie D's

Per 1 januari 2015 kregen gemeenten er verantwoordelijkheden bij omdat in het sociale domein drie decentralisaties werden doorgevoerd. De Participatiewet (werk en inkomen), de Jeugdwet (jeugdzorg, jeugd GGZ, passend onderwijs) en de Wet maatschappelijke ondersteuning (zorg, bijzondere ziektekosten, extramurale verpleging, e.d.). Deze drie grote decentralisaties hangen sterk met elkaar samen omdat de doelgroepen elkaar deels overlappen. Daarom worden ze beleidsmatig en organisatorisch vaak in samenhang gezien. Ze stellen gemeenten in staat integraler beleid te voeren en hun regierol te versterken. Voor zogenaamde 'multiproblematiek' is het concept van 'één gezin, één plan, één regisseur' ontwikkeld om te voorkomen dat instanties en hulpverleners langs elkaar heen werken.

Net als bij de vorming van de Nationale Politie is er bij de doorwerking van de drie D's op het veiligheidsbeleid in Bodegraven-Reeuwijk een dubbel beeld op te tekenen. Gesprekspartners die zicht op het onderwerp hebben spreken vrijwel unaniem over een grote verbetering voor de effectiviteit van het veiligheidsbeleid, vooral door de koppeling tussen veiligheid en zorg. Met de uitroep "we zijn véél slagvaardiger geworden" verwoordt een van de gesprekspartners een breed gedeeld beeld. De samenwerking verloopt gemakkelijker en de informatiepositie is verbeterd. Ook is er een betere kennisbasis voor het vormgeven en uitvoeren van het beleid, waaronder het adequaat reageren op incidenten.

Dat betekent niet dat er niet nog veel te ontwikkelen en te groeien is. Dat is er volgens zowel lokale als bovenlokale betrokkenen namelijk nog zeker. Bovenlokale gesprekspartners merken –

nadrukkelijk op het niveau van de vier Groene Hart gemeenten bij elkaar – op dat de ‘kloof’ tussen zorg en veiligheid zeker nog niet geheel is verdwenen. De cyclus van (bij)sturing en verantwoording binnen zorg en veiligheid is vaak nog gebaseerd op output: contactmomenten, trajecten – een ‘carrousel van verantwoordingsinformatie’, volgens een gesprekspartner. Een ander punt is de richting van de informatiestroom: er gaat meer informatie van veiligheid richting zorg (bijvoorbeeld meldingen van het Veiligheidshuis of van Veilig Thuis naar gezinscoaches), dan andersom. Niet iedereen in de wereld van de zorg ziet ook nog de meerwaarde van samenwerking met de politie: ‘Als je aangifte doet bij de politie, maak je de problemen voor dat gezin alleen maar groter’, verwoordde een gesprekspartner die opvatting. De politie merkt op dat – ondanks de aanmerkelijke verbeteringen - zorginstellingen hun rol nog niet in voldoende mate oppakken, waardoor de politie nog steeds te veel ‘het laatste honk’ is. Desondanks is iedere respondent in dit onderzoek het erover eens: alles overziend is er nu reeds een grote vooruitgang merkbaar.

Financieel kan echter gesproken worden van een grote *achteruitgang*. De impact op de gemeentebegroting is groot en baart zorgen. “Het zet ons drie miljoen achteruit”, zoals één van de gesprekspartners opmerkt. Een zware last om te dragen voor een gemeente van deze omvang en een probleem dat bestuur en gemeenteraad voor grote uitdagingen stelt.

4.3 De aanpak van woninginbraken

Drie van de vier gemeenten uit het verzorgingsgebied van de Groene Hart Rekenkamer kenden tot voor kort een relatief hoog aantal woninginbraken (afgezet tegen hun bevolkingsomvang): Gouda, Bodegraven-Reeuwijk en Waddinxveen. Daarin waren zij niet uniek: het aantal woninginbraken in meerdere gemeenten van het politiedistrict waaronder zij ressorteerden was hoog. De trend in de ontwikkeling van het aantal woninginbraken week af van de landelijke trend, die al vanaf eind 2013 een daling laat zien.

Deze ontwikkeling leidde zowel op het niveau van de gemeente Bodegraven-Reeuwijk als in het Regionaal Bestuurlijk Overleg (RBO) in toenemende mate tot zorg. In 2017 werd daarom besloten de aanpak van woninginbraken in gezamenlijkheid te intensiveren. In het RBO nam de burgemeester van Bodegraven-Reeuwijk de functie van portefeuillehouder woninginbraken op zich. Gemeenten die een bovengemiddelde woninginbraakdruk kenden zouden hun aanpak aanscherpen, daarbij ondersteund door het Regionaal Samenwerkingsverband Integrale Veiligheid en de analyse-afdeling van de politie-eenheid Den Haag. Een door de politie ontwikkelde *evidence-based* werkwijze zou daarbij de leidraad vormen. Deze werkwijze gaat uit van een probleemgerichte aanpak, informatie-gestuurd, waarin ook burgers zelf worden betrokken.

Analyses van de woninginbraak-problematiek in de relevante drie Groene Hartgemeenten lieten zien dat de woninginbraken in elk van deze gemeenten een eigen karakter hadden. In Gouda bijvoorbeeld konden zij vooral verklaard worden uit een weerbarstige problematiek van jongeren uit de wat bijzondere Marokkaanse gemeenschap in Gouda. Waddinxveen kende een lokale jeugdgroep die voor veel woninginbraken zorgden. Bodegraven-Reeuwijk werd, door haar specifieke ligging, vooral geconfronteerd met zogenaamd ‘mobiel banditisme’: inbrekers van elders, die in plaatsen vlak langs de snelweg hun slag slaan.

Politiecijfers laten zien dat in 2017 het aantal woninginbraken aanmerkelijk begint te dalen: in Bodegraven-Reeuwijk, maar ook in het politiedistrict als geheel. Dat district verwerft zich daarmee zelfs de zogenaamde *Harm Alarmbokaal*, voor het politiedistrict dat landelijk gezien in één jaar de grootste daling van het aantal woninginbraken tot stand heeft gebracht⁴.

Binnen de hierboven beschreven kaders intensiverde ook Bodegraven-Reeuwijk de aanpak van woninginbraken. Met intensivering van de activiteiten van de politie en intensivering van de preventieve inspanningen van de gemeente. Het aantal woninginbraken Bodegraven-Reeuwijk daalt aanzienlijk: van 13 woninginbraken per 1.000 inwoners in 2016 naar 6 per 1.000 in 2017, om daarna weer iets op te lopen naar 7 in 2018.

⁴ Insiders manen daarbij tot bescheidenheid: de grote daling kon immers niet alleen verklaard worden uit de grote *activiteit* die nu aan de dag werd gelegd, maar ook door de relatieve *inactiviteit* die daaraan voorafging.

Gemiddeld gezien is de woninginbraakdruk in de hele eenheid tussen 2016 en 2018 gedaald van 8 per 1.000 in 2016 naar 6 per 1.000 in 2017 en 5 per 1.000 in 2018. Medio 2019 is afgesproken een volgende slag te maken in de aanpak, waaraan alle gemeenten die een hogere woninginbraakdruk kennen dan het gemiddelde aan mee kunnen doen. Daartoe behoort ook Bodegraven-Reeuwijk nog steeds. De burgemeester van Bodegraven-Reeuwijk blijft de functie van portefeuillehouder vervullen, zij het dat de functie inmiddels is verbreed tot portefeuillehouder *high impact crimes*.

Onderzoek naar de effectiviteit van integraal veiligheidsbeleid heeft overigens in het verleden laten zien dat de effectiviteit van interventies niet alleen verklaard kan worden uit *wat* er wordt gedaan, maar minstens zozeer door *wie* dat doet. Zogenaamde *best persons* blijken door hun manier van werken, inspireren en verbinden vaak een doorslaggevende rol te hebben in het succes van een aanpak. Dat patroon lijkt ook hier zichtbaar. In veel gesprekken wordt de rol van de burgemeester van Bodegraven-Reeuwijk – zowel op het niveau van het district als lokaal – als portefeuillehouder als belangrijke factor gezien. Meerdere gesprekspartners wijzen daarnaast op het belang van het aantreden in 2017 van een nieuwe sectorchef bij de politie, even later gevolgd door de nieuwe teamchefs van het basisteam Gouda. Zij zouden er mede toe hebben bijgedragen dat in de (politiële) aanpak van woninginbraken een nieuwe scherpste werd gebracht.

Bijlagen

A. Normenkader

Het veiligheidsbeleid is in kaart gebracht (en wordt door de Rekenkamer beoordeeld) aan de hand van het onderstaande normenkader. Op het meest abstracte niveau is het veiligheidsbeleid getoetst op twee aspecten: doelmatigheid en rechtmatigheid. De twee thema's zijn uitgewerkt in negen normen, die vervolgens concreet zijn gemaakt in toetsingscriteria.

Thema	Norm	Toetsingscriterium
Doelmatigheid (= effectiviteit + efficiency)	D1. Beleid is gericht op daadwerkelijke veiligheidssituatie	D1a. Er is een actueel, betrouwbaar en valide beeld van de veiligheidssituatie
		D1b. Thema's, prioriteiten en doelstellingen zijn gericht op daadwerkelijke veiligheidssituatie
		D1c. Er is aandacht voor toekomstige ontwikkelingen
		D1d. Er is begrip voor de context
	D2. Beleidslogica is plausibel	D2a. Causale relaties tussen interventies en beoogde resultaten (output) zijn gebaseerd op plausibele aannames
		D2b. Causale relaties tussen resultaten en beoogde maatschappelijke effecten (outcome) zijn gebaseerd op plausibele aannames
		D2c. Er is aandacht voor ongewenste neveneffecten
	D3. Uitvoering is adequaat	D3a. Voldoende mensen en middelen (inclusief informatie en bevoegdheden) voor vormgeving van het beleid
		D3b. Idem voor uitvoering van het beleid
		D3c. Interventies en strategieën worden juist uitgevoerd naar plaats, tijd en intensiteit
		D3d. Beleid zoals geformuleerd (soll) is congruent met beleid zoals uitgevoerd (ist)
	D4. Monitoring is adequaat	D4a. Er is sprake van periodieke monitoring
		D4b. Waar nodig wordt het beleid aangepast op basis van uitkomsten van 'meten en weten'
	D5. Adequate regie en afstemming met andere actoren	D5a. Beleidsontwikkeling en uitvoering geschieden in constructief overleg met relevante andere actoren
		D5b. Taakverdeling tussen gemeente en partners (met name politie) is helder en congruent met wat uit oogpunt van het beleid nodig is
	D6. Congruente communicatie	D6a. Communicatie en discours van gemeente en partners staan niet haaks op het gekozen beleid
	D7. Doelmatigheid speelt belangrijke rol	D7a. Keuze van strategieën en interventies is gebaseerd op afweging doelmatigheid van verschillende varianten
		D7b. Het uitgangspunt is 'zo veel als nodig, zo weinig als mogelijk'
		D7c. Er is regie om tijdens vormgeving, uitvoering en controle van beleid de doelmatigheid te bewaken
Rechtmatigheid	R1. Juiste rollen en taken Raad en College	R1a. Raad is controlerend
		R1b. Raad is kaderstellend
		R1c. Raad is volksvertegenwoordigend
		R1d. Rol- en taakverdeling Raad en College zijn gericht op elkaar in stelling brengen en op waarde toevoegen
	R2. Rechtmatige taakinfilling en samenwerking	R2a. Taken en verantwoordelijkheden van gemeente en haar partners zijn niet strijdig met wet- en regelgeving

B. Onderzoeksverantwoording

Geraadpleegde documenten

Onderwerp	Documenten
1. Integraal Veiligheidsbeleid 2013-2016	Raadsvoorstel d.d. 28 augustus 2012 inzake Prioriteiten Integraal Veiligheidsbeleid; nummer Z-12-1750
	Raadsbesluit d.d. 12 december 2012; nummer Z-12-1750
	Raadsinformatiebrief 2014/Nr.17 Z-14-24342 / INT-14-05956 Integraal Veiligheidsplan
	Reacties Commissie Bestuur en Veiligheid 12 oktober 2016
2. Integraal Veiligheidsbeleid 2017-2021	Toekomst Agenda Veiligheid Bodegraven-Reeuwijk 2017-2020
	Startnotitie veiligheidsbeleid 2.0, d.d. 14 oktober 2016
	Agendapunt commissie Bestuur & Financiën, d.d. 12 mei 2017
	Raadsvoorstel d.d. 23 mei 2017
	Advies aan burgemeester en wethouders
3. Veiligheidscijfers	Veiligheidsmonitor gemeente Bodegraven-Reeuwijk 2017, I&O Research
	Vragenlijst Veiligheidsmonitor Hollands-Midden, 2017
	Veiligheidsanalyse gemeente Bodegraven-Reeuwijk 2008-2012. Gemeente Bodegraven-Reeuwijk, 30 juli 2012
	AD Misdaadmeter 2017
4. Woninginbraken	Informatie over aanpak woninginbraken op website RSIV, via: https://rsiv.nl/kennisbank/highimpactcrimes/woninginbraken/
5. Samenwerking politie	Samenwerkingsconvenant tussen het politieteam Gouda en het cluster Openbare Orde en Veiligheid van de gemeente Bodegraven-Reeuwijk
6. Kanteling	'Afschaffen ambtelijke hiërarchie geeft beter resultaat', Binnenlands Bestuur, 1 september 2016. Via: https://www.binnenlandsbestuur.nl/ambtenaar-en-carriere/nieuws/afschaffen-ambtelijke-hierarchie-geeft-beter.9546518.lynkx
	Programmabegroting 2015-2018, gemeente Bodegraven-Reeuwijk
7. Gemeentelijke communicatie	Nieuwsbrieven 'Veiligheid in Beeld' 1 t/m 5 van Team Veiligheid
	Uitnodiging veiligheidsavonden
	PowerPointpresentatie veiligheidsavond
	Impressie van een avond over Veiligheid, 6 februari 2017 te Bodegraven.

Interviews en groepsgesprekken: lokaal

Bestuur

De heer C. van der Kamp, burgemeester van Bodegraven-Reeuwijk

Gemeenteraad

Mevrouw A. Oskam, raadslid

De heer M. van Wensveen, commissielid

Mevrouw E. Oliwkiewicz-Borsboom, raadslid

De heer F. Rijkaart, raadslid

De heer J. Kempeneers, raadslid

De heer T. Klein, commissielid

De heer R. Tijssen, raadslid

De heer J. Zwetsloot, griffier

Uitvoering

Mevrouw C. van den Berg, Politie

De heer M. Bol, Handhaving

Mevrouw S. Mourik, Handhaving

Mevrouw M. Waagmeester, Kwadraad buurtbemiddeling

De heer W. Ploeg, omgevingsdienst Midden-Holland

Beleid

Mevrouw J. van Donselaar, gemeente Bodegraven-Reeuwijk

Mevrouw J. Fennema, gemeente Bodegraven-Reeuwijk

De heer J. Willemsen, gemeente Bodegraven-Reeuwijk

Mevrouw J. Weijermars, gemeente Bodegraven-Reeuwijk

Mevrouw M. Langkamp, gemeente Bodegraven-Reeuwijk

De heer R. Lok, gemeente Bodegraven-Reeuwijk

Mevrouw M. Boronat, gemeente Bodegraven-Reeuwijk

Mevrouw K. Mintzis, gemeente Bodegraven-Reeuwijk

De heer E. Smeerdijk, gemeente Bodegraven-Reeuwijk

Interviews en groepsgesprekken bovenlokaal

De heer R. van Bokhoven, Openbaar Ministerie

De heer R. van Es, Politie Basisteam Gouda-Bodegraven-Reeuwijk

Mevrouw L. Albers, Politie Basisteam Gouda-Bodegraven-Reeuwijk

De heer L. Kuipers, Politie District Alphen a/d Rijn - Gouda

De heer P. Versteegh, Politie Regio Den Haag

De heer A. Stigter, RIEC

De heer S. Neger, Veiligheidshuis Hollands Midden

Mevrouw J. van der Zalm, Veiligheidshuis Hollands Midden

Mevrouw L. Weber, Veiligheidsregio Hollands Midden

De heer H. Verheggen, Veiligheidsregio Hollands Midden

De heer R. van den Berg, Veilig Thuis Hollands Midden

Straatgesprekken en observaties

In Bodegraven-Reeuwijk hebben de onderzoekers straatgesprekken gevoerd om van willekeurige inwoners een indruk te krijgen over hun beleving van veiligheid en het gemeentelijk bereid daaromtrent. Omdat de gemeente uit verschillende kernen bestaat, zijn meerdere daarvan bezocht. In totaal zijn 26 bewoners op straat kort geïnterviewd, waarvan 14 uit Bodegraven, 11 uit Reeuwijk-Brug, en 1 uit Reeuwijk-Dorp. De gesprekken vonden plaats op 18 april en 10 juli. Aansluitend op deze gesprekken hebben de onderzoekers per auto observaties gedaan in verschillende delen van de gemeente.

Compacte media-analyse

Per gemeente hebben wij de lokale media onderzocht. Wij brachten allereerst in kaart welke media de gemeenten of de regio bedienen én een online register hebben. Vervolgens kozen wij per gemeente één medium dat we middels de onlinezoekfunctie doorzochten op trefwoorden 'veilig', 'veiligheid', 'onveilig', 'slachtoffer', 'crimineel', 'criminelen', 'criminaliteit', 'inbraak' en 'geweld'. Alle berichten die over veiligheidsthema's hebben we opgeslagen en doorgenomen. Soms zijn we al 'sneeuwballend' ook op andere media terecht gekomen. We hebben 2 zoekslagen gedaan:

1. begin 2019 aan de start van ons onderzoek doorzochten we alle berichten van RTV Bodegraven uit 2018.
2. gedurende het onderzoek hebben we dit aangevuld met berichten van Rebonieuws (omdat de zoekfunctie van RTV Bodegraven niet functioneerde) uit 2019.

Vanuit de gedachte dat ingrijpend nieuws op de regionale tv-omroep komt, hebben we in de eerste zoekslag tevens regionaal gezocht. We hebben het videodossier van AD Gouda/Groene Hart doorzocht, dat 3 maanden teruggaat én Omroep West 12 maanden teruggedoken.

C. Reactie gemeentebestuur op verzoek controle op
 feitelijke onjuistheden

Klantcontactcentrum
(Burgerzaken):
Julianastraat 6
2411 CV Bodegraven

Gemeentehuis:
Raadhuisplein 1
2411 BD Bodegraven

Postbus 401
2410 AK Bodegraven

T 0172 – 522 522

www.bodegraven-reeuwijk.nl
info@bodegraven-reeuwijk.nl

Rekenkamer Groene Hart
T.a.v. de heer J. van Oort
Via email: info@jeroenvanoort.com

Datum verzonden	
Ons kenmerk	Z/18/073447 / DOC-19121202
Uw kenmerk	
Behandeld door	Team veiligheid
Bijlage(n)	
Onderwerp	Zienswijze onderzoek Veiligheidsbeleid gemeente Bodegraven-Reeuwijk

Geachte heer Van Oort,

Op 22 oktober 2019 hebben wij van u het concept Rekenkamerrapport 'Veiligheidsbeleid' ontvangen. U geeft ons de mogelijkheid om te reageren op het rapport, voordat de rekenkamercommissie haar conclusies trekt en aanbevelingen formuleert.

De wijze waarop het onderzoek door het bureau Landelijke Expertisegroep Veiligheidsperspectieven (LEV) is uitgevoerd, hebben wij als zeer prettig, serieus en bekwaam ervaren. Het onderliggende rapport getuigt van kundigheid: er worden geen feitelijke (inhoudelijke) onjuistheden in genoemd.

Wij gaan er derhalve vanuit dat de aanbevelingen en conclusies uit het onderzoek zullen aansluiten op het uitgevoerde onderzoek, zodat wij deze ter harte kunnen nemen.

Met belangstelling zien wij de conclusies en aanbevelingen tegemoet.

Meer informatie

Voor meer informatie kunt u contact opnemen met Judith van Donselaar van het team Veiligheid, bereikbaar via telefoonnummer (0172) 522 522 of via e-mailadres veiligheid@bodegraven-reeuwijk.nl.

Met vriendelijke groet,
Burgemeester en wethouders van Bodegraven-Reeuwijk,
namens dezen,

J. van Donselaar
Team Veiligheid